

פרשת השבוע על פי אור החיים הקדוש

לע"נ הורי ר' אליהו בן בת שבע ז"ל

לאה אירן בת טאוס ז"ל

פרשת תולדות

עוד ירמוח על זה הדרך... זה הדרך, שהגם שדימה תולדות הטוב של יצחק לשל אברהם כרמח באומרו ואלה בתוספת וא"ו, עם כל זה לא תשוה מעלתו לשל אברהם כי הוא האב זיכה לו, והוא אומרו אברהם הוליד את יצחק, בחינת הטוב שבו באה מכח המוליד, משא"כ אברהם כי אביו עובד עבודה זרה היה, והוא נחצצם להשיג בוראו ומעלת אברהם נשגבה, ולזה נקרא אברהם אהבו יתברך (ישעיה מא ח), פירוש הוא קדם להיות אהב לקונו קודם שיאיר ה' אליו אהבתו בו הוא רדף אחריו בהתעצמות נפלא, משא"כ יצחק כי בנה בו אברהם בנין אהבת הטוב וכשפך עינו בעולם כבר נחה עליו רוח ה'.

כב. ויתרוצצו הבנים וגו'. צריך לדעת אומרו ויתרוצצו. גם אומרה למה זה אנכי, ורש"י פירש א"כ גדול צער העיבור למה זה אנכי מתאוה ומתפללת על ההריון ע"כ. ופירושו ז"ל אין הדעת מסכמת עליו שתמאס הצדקת בהריונה לצד הצער, גם כמה נחה דעתה באמור לה האלהים כי גויים וגו' בזה לא יסור צערה. ורבותינו ז"ל דרשו דרשות הרכה (ע"י רש"י כאן) אבל פשט הכתוב לא נודע.

אכן פשט הכתוב הוא ויתרוצצו לשון ריצוץ, פירוש היו נדחקים ביותר כשיעור שיהיו מתרוצצים ולא יתקיימו במעיה זה יורה כי הריונה אינו מתקיים, ותאמר א"כ למה זה אנכי, פירוש "זה" מורה באצבע חזר אל ההריון, למה אנכי הרה לריק יגעתי, ותלך לדרוש את ה' פירוש לבקש רחמים על קיום הריונה, ולדעת דבר הסובב הפסדם כי מן השמים לא יעשה נס לשקר שתפקד בדבר שאינו מתקיים, ולעולם לא הקפידה על צער ההריון כי הצדיקים יסבלו צער גדול בעוה"ז לחלילית טוב הנצחי.

יז. ויחן בנחל גרר. כי לא רצה לעקור דירתו מארץ פלשתים כהחלט לצד מצות המלך מלכו של עולם היא לאמר "גור בארץ הזאת", והגם שנאמר שהמקום ההוא לא היה בכלל מה שאמר לו ה' שכן בארץ. אע"פ כן אנוס היה מהמלך ארון הארץ: ואולי כי עשה ה' ככה לנסיון, שהגם שאמר לו ה' לך ולורעך אתן את כל הארצות, אע"פ כן לא נתנוהו אפילו לשבת שם כאחד העם אם לא יהרהר אחר השכינה, וכמו כן עשה לאברהם:

יח. אנכי עשו בכורך. פירוש"ה להיות שקנה הבכורה מעשו הנה הוא נעשה עשו, לצד בחינת הבכורה כי לא יקרא"י עשו בכורו. ואומרו עשיתי כאשר דברת אלי, פירוש כי טעם שצוה לעשו הוא כי הוא בנו הבכור, וכיון שנטל הבכורה כאילו הדבר נא אליו: יג. ויחרד יצחק וגו' גם ברוך וגו'. טעם ב' דברים הפכיים בנושא אחד, כי מתחילה חרד על הנמאות נאח"כ חש למה שקדם ואמר בסכתו אורריך ארור וברכהו"ט, קודם לא ידע מי הוא וחרד וחש לאדם אחר, וכשהתכוון בדבר והשכיל כי הוא יעקב ברוך אותו, כי הריח מריח בגדיו וידע הפרש שבינו לבין עשו וחתם על הברכות, גם חש למה שקדם לומר אורריך ארור לזה ברכהו:

עוד ירמוח על זה הדרך כי תולדות יצחק היו בבחינה יותר מעולה מתולדות אברהם, כי אינו דומה צדיק בן צדיק לצדיק בן רשע (יבמות סד). שהוא אברהם בן תרח, והגם שאמר ז"ל (ב"ר לח יב) שעשה תשובה, עם כל זה בעת לידת אברהם עד סמוך למיתתו לא היה אלא כמזדנת רשע ופעולת האב רשע תחשיך מאוד נפש הבן, וכבחינת זה נחרכית הכשרת מעשה יצחק, והוא אומרו ואלה בתוספת על הראשון ונתן טעם באומרו אברהם הוליד וגו'.

ג. פי לך ולורעך וגו'. ארץ פלשתים בכלל נתינת הארץ היא, ולזה גם בן הסכים רמב"ן, ואומרו לך הבטחה זו אולי שהיא על מה שהצליח הוא שם דכתיב (פסוק י"ב) ויזרע יצחק בארץ ההיא וגו'. עוד נתפנן לומר לו שיזכה הוא פה לזרע ואולי כי לא התחזק אברהם בארץ פלשתים בתזקה הראשונה לזה רצה ה' שיחזיק יצחק פה והוא החזיק פה בתזקה מעלה שחורש וזרע, ולזה דקדק ה' בדרךיו לומר את כל הארצות האל: עוד נתפנן להבטיחו פי אין לי שמעאל חלק ונתלה בהבטחות אברהם. וזולת ליצחק לבד והוא אומרו לך. ודקדק לומר ולזרעך לשלל חלק מבניו כי בןקא אוחו שנקרא זרעו דכתיב (כ"א י"ב) פי ביצחק יקרא לך זרע (וידים ל"א) ולא כל יצחק:

בנו הגדול. נתינת טעם למה לא קרא ליעקב, כי זה הבכור. ואולי שלא ידע מהמכר. וטעם יצחק שהיה חפץ לבד עשו הרשע, כי חשב שבאמצעות הברכות יתהפך למדת הטוב ויטיב דרכיו, כי הצדיקים יכאבו בעשות בניהם רשע והיה משתדל עמו להטיב, ואפשר שהיה מעיל. ותמצא שאמר ז"ל (ב"ר פ ד) כי נענש יעקב שמנע דינה מעשו שאפשר שהיתה מחזירתו למוטב, הרי שאפשר לו לחזור למוטב:

הגבורה ישכחינת יצחק אבינו והבן. והגם שכתבנו למעלה כי סיבתו הוא היותה אחות לבן, דבר זה לא יהיה סימן לבחינת רבקה כי ממנה היא כמעשה ח"ו, ופרט זה הוא מהמוסגל להפריד הזוהמא בפני עצמה ו לעמוד קר הטוב על תלו הוא יעקב אבינו ששופריה מעין שופריה של אדם הראשון (כ"ב נח), והוא סוד והבן:

וימכר את בכרתו. הצדיקה התורה המכירה שקיימת היא בידו משעמים שקתבנו והגם שלא מכר אלא לאנוס, והגם שמכר דבר שוה מאה מנה במנה. זה לך לשון מהר"ק (ח"מ סימן רכ"ח) אם מכר מפני דחוק וזולל במכירתו יותר מכדי שהדעת טועה שגבר שמפני דחוק הצרף לזולל אינו יכול לחזור בו דידע ומחל עכ"ל. ומעשה הגם שמכר דבר מפלג הצרף בלגימה אחת של נזיר ממכרו מכר כמו שגלה הוא דעתו באומרו הנה הוא הולך למות ואין לך דחוק גדול מזה (א"י ב) עוד בצד עוד וכל אשר לאיש יתן בצד נפשו, והנה זולת המצאה זו לא היה מציאות ליעקב לנפות בבכורה מיד עשו, ועל עשו אמר הנביא (משלי ה') עונותיו ילפדנו את הרשע, שפסבט עונותיו שעשה בו ביום באומרו ז"ל (ב"ר פס"ג) בפרוש אומרו והוא עיף זה היה סבה להוציא ממנו הבכורה ותעמדתה ביד הראוי לה:

וראיתי לתת טעם לאהבת רבקה ליעקב. לצד כי עיני כל אליה יצעידו כי ממנה יצא רשע הוא עשו, והנה לטבע הרגיל החלקים יאהבו חלק אל חלקיו, זה מהבוחן, לזה גלתה דעתה כי לא כן הוא ומעשה מוכיחות כי מקורה ברוך וחלק הטוב חלקיה וטבעה אל אהבת הטוב ירוץ. ולזה תמצא שירבה הכתוב לומר ככל פועל ופעול ממנה "יעקב בנה" ללא צורך, וכוננתה היא להגיד כי ממנה אורחות צדיק ויסודו מיסודה גם כן נבנה, ומוצאו של עשו לא מבחינתה של רבקה ח"ו: גם יש סוד בדבר כידוע ליודעי חן כי הוא זוהמת הקדושה אחר צירופה באש הגבורה ישכחינת יצחק אבינו והבן. והגם שכתבנו למעלה כי סיבתו הוא היותה אחות לבן, דבר זה לא יהיה סימן לבחינת רבקה כי ממנה היא כמעשה ח"ו, ופרט זה הוא מהמוסגל להפריד הזוהמא בפני עצמה ו לעמוד קר הטוב על תלו הוא יעקב אבינו ששופריה מעין שופריה של אדם הראשון (כ"ב נח), והוא סוד והבן:

